

במוצאי יום הכיפורים חזרה הטלוויזיה ושידרה כתבה משנת 1991: ונתנה תוקף. הכתבה עוסקת בחוויית יום הכיפורים בקבוצת בית השיטה, ברקע הזיכרון ו1 חללי מלחמת יום כיפור, בני המשק. היה כאן ניסיון לרקום מעמד יום הכיפורים (ונתנה תוקף) אצל מייסדי המשק, חילונים מהכרה, וזורות ההמשך, סביב מציאות אסון מלחמת אוקטובר 1973. ראיתי את הכתבה לפני שנתיים. הפעם חשתי בצלילה הצורמים. חשתי במגמה להקנות לפילת הבנים סמליות של יום כיפורים (מי במים ומי באש) ובהרהורים על יחס אנשי המשק ליהדות. הנימה הזאת של שכר ועונש ביחסינו עם ההשגחה העליונה (חרטה ומעשים טובים מעבירים את רוע הגזרה - כסיכום התפילה) היא סילוף משמעות אסון מלחמת יום כיפור. פרוץ מלחמת אוקטובר במועד יום הכיפורים אינו מסמל דבר - הוא מצביע לכל היותר על שיקולים של צבאות ערב בקשר להרגלים (וההיסטוריה) של החברה הישראלית. לא החברה הקיבוצית אשמה ובגדה ודיברה דופי במשהו. הייתה זאת ההנהגה המדינית של ישראל שהייתה עיוורת לעובדות פוליטיות וצבאיות בשטח. ובכל זאת, חברי בית השיטה מחפשים תשובה בתפילה בת אלף שנים ואין טורחים לחפשה בימינו. הרי כאן, בקבוץ המאוחד, צמחו שורשיה של התחיה וה-אף שעל, ושל ארץ ישראל השלמה, באקטיביזם של בני מהרשק ובקשיחות של ישראל גלילי. לא כל האשמה בגולדה מאיר ומשה דיין. הלכי הרוח, שראו במלחמת ששת הימים המשך של מלחמת השחרור, בה צריך היה להשיג מה שלא הושג ב-1948, (זאב שטרנהל ב-הארץ. 24.9) היו בודאי חלקה של התנועה הקיבוצית. מלחמת אין ברירה כן, אבל גם אסון, שאולי צריך היה לנסות למנוע. מלחמה כסמל של - נתנה תוקף קדושת היום למי לחיות ומי למות, היא גזירה מלמעלה וכבר לא מעשה אדם - אין מסוכן ממנה! אין אנו כבר אדונים לגורלנו, שיקולינו מודרכים, מובלים עי. האלוהים ומלחמות נגזרות עלינו כמכות מצרים. האם להשקפה זו חינוך הקיבוץ המאוחד? אני מניח שהמסקנות המתבקשות מהאמור לעיל לא כל כך נהירות לחברי בית השיטה. שהדור הצעיר נבון מפתיע פחות. שלושים שנות חשיפה ל- counter culture אמריקאית אנטי רציונאלי, שהביאה רבים מנוער הארץ לסמים ולכתות אמונה ולחזרה בתשובה, לא פסחו גם על צעירי התנועה הקיבוצית ופגעו ביקר מפז בתרבות האדם המערבי: בחשיבה הרציונאלי. אך גם רבים בין מקימי התנועה הציונית, הרציונאלי מוסודה, זכרו בעת זקנתם את - החדר, שעצם אווירתו המחניקה הניסה אותם מתרבות העיירה. להתבטאויות של כמה מהייקים של בית השיטה. אין לי הסבר, יהדות גרמניה מעולם לא הייתה מכורה לתרבות בית המדרש. אולי צפיותיהם החברתיות והמדיניות אכזבו אותם - על אף הצלחתם הכלכלית. באין דאגה לקיום מתחילים לדאוג ליקום. לו יהי...